VIOREL HODIŞ

ÎNSUŞI, ÎNSĂŞI ...

ARGUMENT. *Revoluţiile (după unii, toate revoluţiile!) au darul de a distruge şi-a răsturna totul, valori şi nonvalori, aducând la suprafaţă, ca marile puhoaie, mai mult gunoaie decât Nilul mâlul roditor.*

0. Limba, orice limbă naturală, definită ca *fenomen profund social-uman,* e afectată şi ea. Se strică *echilibre* statuate decenii şi secole la cote elevate de corectitudine, frumuseţe şi eleganţă; ies la suprafaţă, mai mult sau mai puţin agresive, batalioane de inşi/vorbitori/scriitori, cu învăţătura, cu educaţia lor împuţinate, care îşi impun propriile „standarde", dominându-i pe ceilalţi. În van iau atitudine cei îndrituiţi s-o facă, mari învăţaţi – printre care, la noi, am putea cita un ilustru nume de psiholingvist de talie nu doar naţională, ci continentală, ba chiar mondială, Tatiana Slama-Cazacu –; în pofida valoroasei sale opere, unanim cunoscută şi recunoscută, succesul său, ca şi al multor altora, adevăraţi savanţi în domeniu, se lasă aşteptat.

Scăpaţi, după aşa-zisa noastră revoluţie din decembrie 1989, de orice fel de cenzură (autocenzura necunoscând-o!), toţi aceşti puţin (sau deloc) culţi vorbesc şi chiar scriu abundent cum ştiu (mai mult: cum nu ştiu!), ofensând grav limba română. (Mulţi) de jos şi (prea mulţi) până sus, „de la opincă până la vlădică" (vezi Hodiş 2011, *passim*), scapătă şi încâlcesc *sistemele* curate şi frumoase ale limbii în care ne-au crescut clasicii literaturii române.

Să amintim aici doar două dintre acestea, diamante ale limbii şi gândirii geniale ale poporului român, diamante devenite „pietre de poticnire" (DB, s.v. *piatră de poticnire*) pentru prea mulţi. E vorba despre *sistemele* morfosintactice *al articulării* şi *al „întăririi"*, despre secundul tocmai propunându-ne a trata în cele ce urmează.

1. În cât priveşte primul dintre acestea – începând cu sărbătoritul nostru, prof. univ. dr. **G. G. Neamţu** (pentru prieteni: „**G. G.**"); a i se cerceta lista lucrărilor sale ştiinţifice de la începutul prezentului volum) – s-a scris mai mult (chiar şi subsemnatul înnegrind câteva zeci de pagini!). Pronunţându-se despre acest sistem mulţi alţii, s-au putut „recolta" şi unele opinii „defetiste" (a nu puţini români, chiar învăţaţi „titraţi literaţi" din domeniu), cum că acest sistem (AL, A, AI, ALE, ALOR, ...) e prea complicat, prea greoi, prea „neprietenos" şi neproductiv; că mai mult „încurcă" decât „descurcă" şi că – dacă tot nu putem *renunţa* la el – ar trebui să-l *reducem* la forma lui cea mai... scurtă şi mai simplă, la **A** (aşa-numita „universalizare a lui **A**"!, despre care s-a scris, chiar mult, într-o vreme). Pe cine încurcă această „piatră scumpă"? Evident, pe cei cu şcolarizarea superficială (şi, cum spuneam: „împuţinată") sau deloc, pe cei cu diplome „şpăgite" de la Bac' până sus de tot, la condamnabile, dar necondamnate doctorate… plagiate!

1.1. Deci, pentru unii ca aceştia, dacă, de pildă:

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

– *Steau**a** Polară **A** Nordului*;
– *„**AI** noştri tineri la Paris învaţă ...”*;
– *vorbim de-**ALE** noastre* etc.

sună corect, de ce:

– *stele**le** călăuzitoare ***A** navigatorilor*;
– ****A** noştri tineri...*;
– *vorbim de-***A** noastre* etc.

n-ar suna „destul de corect”?!; „***mere ș-așa***!” e primul *idiotism* de limbă română pe care îl învaţă muncitorii străini care ajung să lucreze alături de ai noştri (evident, nu: *alături de *A noştri!*).

Dar – exemplificând cu „perle” din „domeniul lor de activitate”–, dacă *sute**le*** (de lei) *ALE pensiei* tale, intelectualule, „sună” corect, *mii**le/milioane**le*** (de €)**A lor* (furate din bugetul Ţării!) de ce nu le-ar „suna” la fel? Ba chiar „mai corect”!? Şi, dacă urcăm „scara” acestei „clase (zise) politice” sus-sus de tot, nici *miliarde**le,*** multe**le**!, **A „aleşilor”* (*şi *A „numiţilor”* în ’nalte funcţii) **A noştri* nu „sună (deloc) incorect”, după opinia unora ca aceştia.

Căci, apropiindu-ne de limbajul bisericesc, „sună” aproape biblic formularea: „*a unora ca aceştia*” a fost până mai acu’-acu’ (desigur, nu „*împărăţia cerească*”, dar) sigur *cea pământească*, adică „săraca Ţară bogată”!! „A fost !?” Dar de ce n-ar mai fi (ei) „din nou ce-au fost, ba (gând la gând cu voievodul Rareş!) chiar mai mult!?”[1].

Pentru mulţi, printre care şi mai sus-pomeniţii, *gramatica* limbii pe care o vorbesc e o „inofensivă, cuminte, naivă şi răbdătoare” inutilitate; n-au auzit în viaţa lor dictonul gintei noastre latine, conform căruia „gramaticii i se supune chiar şi împăratul!” (preşedinţii de ce nu ? ne tentează să adăugăm!).

2. Şi despre cel de-al doilea sistem sus-menţionat s-au pronunţat mulţi, s-a scris, dar constatăm cu regret că „piatra de poticnire” rămâne: „*eu *însă**şi**...*” susţine parlamentarul bărbat „de stat”, *ales fraudulos* în Parlamentul Ţării; „*eu *îns**u**şi...*; *ea *îns**uşi**...* pledează „bărbata avocată” (ajunsă prin şpagă) la bară sau magistrat *numit (tot ocult)* la vreo „înaltă curte”, ca să nu coborâm mai înspre „opincă”, unde „amărăşteanul” n-a avut când să deprindă... emfaza vorbei... „întărite”.

2.1. Mi-aduc aminte (recunosc: cu satisfacţie) de „batjocura” foarte fină cu care „o anumită parte a presei (libere)”[2] i-a „omagiat” pe semidocţii (se inventase chiar şi termenul „sfertodocţi”!), care populau primul parlament al Ţării imediat după revoluţie[3]. Şi anume, unul dintre bunii noştri foşti studenţi la „Literele” clujene,

[1] Iertată fie-ne, dragi cititori, această veche „răfuială grămăticească”, pe care o exprimăm când şi unde putem; că, mai mult, deocamdată, nu putem face decât să ne „răzbunăm” luptând cu „armele” de care dispunem!

[2] Expresie aparţinând preşedintelui de-atunci al Ţării, exprimând „un anume sentiment” faţă de această „parte” de libertate a presei.

[3] Se inventase şi *contaminaţia* „**loviluţie**” [< **lovi**(tură de stat) + (revo)**luţie**], nu fără legătură cu aceleaşi „sentimente” ale aceluiaşi preşedinte; vezi *supra*, nota 3**...!**

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

devenit jurnalist de București (domnul Cornel Nistorescu – „felicitări târzii, dar sincere, d-le Nistorescu!”) conducea vremelnicul periodic „Expres”. Într-unul din primele numere ale publicației, pe prima pagină, în centru, s-a încadrat „expres” (și cam funebru!, cu linii foarte groase și negre) titlul:

„**PENTRU UZUL PARLAMENTARILOR**”,

ferpar sub care – după ce i-a „bălăcărit” cu „perlele” de „întărire” în limba română, de care ei erau în stare – le-a recomandat detaliat și școlărește (la nivel de „ciclul doi”!):

– la masculin singular: *eu în**sU**mi**,** tu în**sU**ți, el în**sU**și*; ...;
– la feminin singular**:** *eu în**sĂ**mi, tu în**sĂ**ți, ea în**sĂ**și;* ...;
– la masculin plural: *noi în**șI**ne, voi în**șI**vă, ei* ... etc.;
– la feminin plural: *noi în**sEn**e...*, *voi* ... etc. etc.

A fost de râsul lumii!

2.2. Ca și-n cazul precedent (**1.–1.1.**), și despre acest sistem se pronunță, chiar și azi, unii – aceiași! –, presând și invocând „tendința de *simplificare a flexiunii* și folosire *invariabilă* a formelor de întărire: *ea în**suși**, tu în**suși*** etc.”, presiune condamnată și de cel mai înalt for științific al Țării, Academia Română, prin recenta ediție (a III-a) a *Gramaticii* sale (GALR 2005, p. 220 și urm.).

Cine se simte „încurcat” și de acest sistem „de întărire”? Desigur, cei cu școlarizarea „împuținată”, cum spuneam, „întărită” doar cu șpăgi și „nevinovate doctorate... cumpărate de pe la noile oficine (universități) private” (dar, din păcate, și de stat!), printre care se vor regăsi mulți de teapa parlamentarilor pe care i-a făcut de râsul lumii – curajos și competent – clujeanul nostru, ajuns jurnalist pe „gârla Dâmboviței”, dl. Cornel Nistorescu. Cinste lui!

Acesta-i „argumentul” fundamental care ne-a decis să punem pe hârtie – ca omagiu adus sărbătoritului nostru – una din temele fierbinți, care l-au preocupat și pe sine însuși: fenomenul intitulat de noi laconic: ***Însuși**, **însăși*** ...

*

PREAMBUL

„*Mircea **însuș[i]*** mână ’n luptă vijelia ’ngrozitoare [...]” (**Eminescu**, *Satira III*) (vezi Eminescu 1884, p. 259);
***Însuși** Mircea* mână-n luptă vijelia ...;
***Însuși** mână-n luptă* ...;

*Țar**a** **însăși*** i-a-nfrânt pe turci la Rovine;
Însăși** țar**a i-a-nfrânt pe turci ...*;*
Însăși i-a-nfrânt ...

Prin aceste „ramuri” din codrul mănos al limbii, dorim „să-nfrângem” (= să ne degrevăm de) zeci de pagini academice de gramatici și enciclopedii care dau *definiții*, *excepții* (și, frecvent, *excepții la excepții!)*, care ne vorbesc despre *uzul* pronominal și adjectival, despre *clitice*, despre *trăsături semantice [+Uman]* și *[– Uman]*, despre

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

emfază, despre *„întăriri" ca adjectiv*[4]*–„întăriri" ca pronume* (NDUR, s.v. *întărire, întăriri*, p. 670/1) şi despre multe-multe altele. Învăţături utile, desigur, spre care-l îndreptăm pe cititor să le parcurgă, ca, pe urmă, să vadă-n „ramurile" noastre esenţa reperelor pe care vrem îndeosebi să le urmărească în dezvoltările de mai jos:

– **adjectivul** în discuţie „întăreşte" (= „determină") orice substantiv „referent" cu indiferent ce „trăsături semantice" [± Uman], substantiv *regent* căruia i *se subordonează* prin *acord integral*, în cele trei categorii gramaticale *nominale* specifice: *gen, număr şi caz*, căruia i se adaugă *acordul* specific *pronominal* şi *verbal* în *număr* şi *persoană*;

– **adjectivul** pronominal „de întărire" îşi alege cea mai „comodă" (contextual) poziţie topică: *antepusă* sau *postpusă* regentului;

– **adjectivul** în discuţie se ataşează strâns *substantivului* referent/regent, respecttiv „*grupului nominal monolit*" (vezi Hodiş 2011, p. 148, nota 101), format exclusiv dintr-*un singur substantiv ± adjectiv(e);*

– renunţă la regent, devenind **pronume de întărire** de sine stătător, acolo unde contextul îl „ajută" să-şi câştige independenţa, preluând asupra sa întreaga informaţie *noţional-semantică* şi *gramaticală* a „referentului" substituit.

Dar „reperul" principal pe care dorim să-l urmărească cititorul în dezvoltările care urmează acesta este: depistarea, combaterea şi îndreptarea „derapajelor" frecvente de la structura „clasică" a sistemului, fortificând, astfel, formele (alostructurile) „de întărire", aflate astăzi în pericol de destrămare.

*

I. Să pornim de la **structura pronumelui/adjectivului de întărire**, adus la stadiul înalt de perfecţiune de marii noştri creatori de limbă curată românească, sistem ce *încape bine*-n acest *tablou sinoptic:*

<table>
<tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td></tr>
<tr><td rowspan="2">NR.</td><td rowspan="2">caz</td><td rowspan="2">radical/pivot</td><td colspan="2">gen</td><td colspan="3">persoană</td></tr>
<tr><td>m.</td><td>f.</td><td>I</td><td>II</td><td>III</td></tr>
<tr><td rowspan="2">SG.</td><td>N/A</td><td rowspan="2">âns-</td><td rowspan="2">-u-</td><td>-ă-</td><td rowspan="2">-mi</td><td rowspan="2">-ţi</td><td rowspan="2">-şi</td></tr>
<tr><td>G/D</td><td rowspan="3">-e-</td></tr>
<tr><td rowspan="3">PL.</td><td rowspan="3">N
G
D
A</td><td>âns-</td><td>–</td><td rowspan="3">-ne</td><td rowspan="3">-vă</td><td>*-le</td></tr>
<tr><td>âns-</td><td>-i-</td><td>–</td><td>-şi</td></tr>
</table>

[4] Definiţia dată aici este chiar uşor contradictorie: „**pronume de întărire**, pronume care *însoţeşte* [nu: *înlocuieşte*!?] un substantiv sau un alt pronume marcând insistenţa asupra obiectului avut în vedere".

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

1. Fie ca *pronume*, fie ca *adjectiv* de întărire; fie (ca adjectiv) *antepus*, sau *postpus* substantivului „întărit" (= „determinat"), respectarea tuturor acestor *trei componente* învederate în sinoptic produce acel sentiment de satisfacție față de frumusețea limbii, de înălțătoarea sa perfecțiune. Căci componentele structurii[5] prezente în coloanele (1)–(8) ale tabloului nostru sinoptic exprimă categoriile gramaticale fundamentale: **numărul** (1), **cazul** (2), **genul**: masculin (4) și feminin (5), **persoana**: I (6), II (7) și III (8), cărora le acordăm statut de *morfeme* tuturor. Însuși pronumelui/nucleu **îns-/înș-** (coloana 3), pe care-l considerăm funcționând ca „pivot"/radical, pe care „clădim" complexul de elemente componente[6].

Nerespectarea unuia sau a mai multor componente/morfeme, concretizând una sau mai multe coloane, conduce la „derapaj(e)", ceea ce se va putea vedea cu (regretabilă) prisosință mai jos, pe parcursul întregului articol.

1.1. Schițăm, deocamdată, derapajele nerespectării componentelor, una câte una (primă, secundă, terță), vizând una sau mai multe din col.(oanele) sinopticului:

– componenta *primă* („radical"/col. 3): *mie *ÎN**Ș**umi, nouă *ÎN**S**ine, vouă *ÎN**Ș**evă* etc.;
– compo*nenta secundă* („caz/gen/nr."(col. 4 + 5): *mie *îns**I**mi, al meu *îns**Ă**mi, ție *îns**Ă**ți etc.*;
– componenta *terță* (col. 6 + 7 + 8): (pe) *mine *însu**ȚI**, mie *însu**ȘI**, ție *înse**MI** etc.*

1.2. Vom putea întâlni, indiscutabil (și regretabil!), și situații în care vorbitorii pot ignora (încălca), nu doar una dintre componente, ci mai multe:

– „Corupții noștri trebuie să mediteze *asupra lor *ÎNSU**și**"*[7] (corect: asupra lor ***ÎNȘ-I** -și*);
– „Noi, femeile, trebuie să ne gândim *la noi *ÎNȘIȘI*"[8] (corect: la noi ***ÎNS-E-NE***) etc.

2. Adjectivul de întărire pretinde și referentului/regentului său ceva: anume, *articularea hotărâtă:*

[5] *Toate trei*, nu *două*, cum insistent menționează GALR, vol. I, p. 220–221: „În marcarea acestor opoziții sunt antrenate *ambele* componente din structura compusului [...]". „Cele *două* elemente componente ale formei de întărire [...]" etc. Doar că, după opinia noastră, „***ambele** componente*", „cele ***două** elemente* componente" […] sunt, realmente, *trei*. („***Bi**furcarea* – ca-n cunoscuta glumă – e în ***trei***"!). „Astfel, *primul* element ***însu*** marchează [...] flexiunea adjectivală [...]", spune textul tratatului academic. Dar nu-i deloc așa, din moment ce „primul element" marchează, de fapt, ***două** realități* morfologice sau „componente" structurale distincte: *primul* e *pronumele* (numit de noi „radical") ***îns-/înș-*** < pron. lat. **ipse**, **-a**, **-um** (geamănul lui **ipsus** > substantivul rom. ***ins***, ***inși***), prezent în coloana (3) a tabloului nostru sinoptic, în timp ce ***al doilea** component* e cel ce „marchează [într-adevăr] flexiunea adjectivală *(-u, **-a**, -i, -e)* [în realitate: -u-, **-ă-**, -i-, -e-], ceea ce „se vede" (bine) în coloanele 4 (masculin) și 5 (feminin) ale aceluiași tablou sinoptic. Astfel, „*al doilea* element component [după GALR], cliticul reflexiv din structură [...]" devine, în realitate, al treilea: vezi coloanele (6), (7) și (8) ale detaliatului tablou sinoptic de mai sus.

[6] Marele gramatician român Valeria Guțu Romalo afirmă că radicalul unei structuri morfologice este, el însuși, *morfem*: chiar *morfemul pivot*, în jurul căruia „gravitează" toate celelalte.

[7] Mai multe canale tv.

[8] *Ibidem*.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

*poet**UL** însuși – însuși poet**UL**, Mircea însuși*[9] *– însuși Mircea, Țar**A** însăși – însăși Țar**A*** etc.

2.1. Vor fi, deci, inacceptabile gramatical sintagme cu referenți/regenți privați de articol hotărât:

**poet însuși – însuși *poet, *Țară însăși –însăși *Țară, *reprezentanți înșiși – înșiși *reprezentanți* (ai Țării*)* etc.

Vom fi în drept, prin urmare, a considera *abatere* – ușoară și fină abatere – textul jurnalistei (altfel, foarte exigentă!) Simona Popescu:

„România fiind țara controverselor, aproape nimeni nu se mai miră că *înșiși *reprezentanți* ***ai*** opoziției au ajuns să se plângă de faptul că la noi nu mai există... opoziție" (Rolib, nr. 3720, p.1, col. 1, par. 1).

Abaterea constă în faptul că, aparent, referentul *reprezentanți* e privat de articolul său hotărât (**-i**). *Finețea* la care ne refeream vizează această „aparență" constatând faptul că, practic, articolul hotărât n-a „dispărut" pur și simplu, ci doar s-a „detașat" (*reprezentanți (a)**i***) > ***ai*** devenind – cum magistral a demonstrat sărbătoritul nostru G. G. Neamțu în mai multe lucrări fundamentale ale sale – *pronume semiindependent*[10].

Prin această detașare, jurnalista reduce sfera semantică a referentului de la ***totalitate*** *(reprezentanț**ii** = „**toți** reprezentanții")*, la ***parte*** („[***unii/câțiva***] *reprezentanți* **ai** opoziției"), ceea ce atestă una dintre virtuțile excepționale ale fenomenului morfosintactic al articulării în limba română, virtute necunoscută celorlalte limbi romanice surori.

2.2. „Devierea" din următorul exemplu, datorat marelui Tudor Vianu va pretinde însă o mai laborioasă explicitare. Traducând magistral din *Capitalul* de Karl Marx definirea noțiunii de „artă (cu tendință)", traducătorul scrie:

„Tendința trebuie să reiasă din **situație* și din **acțiune* ***însĂși*** fără ca să fie scoasă în evidență în mod expres [...]" (Vianu 1962, p. 21–22).

În primul rând – dacă *însăși* s-ar raporta la referenții nearticulați (*situație, acțiune*), pe care îi succedă, aceștia ar trebui să apară cu articol hotărât (*situațiA* ***însăși***, *acțiuneA* ***însăși***), ceea ce nu se-ntâmplă. În al doilea rând – subordonându-se *ambilor* presupuși referenți/regenți – atributul adjectival de întărire, ca orice atribut subordonat unui termen regent *multiplu*, ar trebui – spre a nu se repeta, căci repetiția fără *certă valoare artistică* e agramată! – să-și actualizeze forma de plural: *situați**a*** și *acțiune**a*** în**sE**și (vezi *supra*)**.**

[9] Referenții/regenți pronume, indiferent de persoană, caz, număr, gen, nu intră-n discuție aici, întrucât orice membru al clasei morfologice „pronume", se prezumă (deci, aprioric) „locțiitor" al unui substantiv articulat hotărât.

[10] Ceea ce, părând a fi cam același lucru, subsemnatului i s-a oferit prilejul a-l numi în câteva locuri – mai puțin fericit, poate – *articol/pronume.*

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

Contând însă pe simțul limbii, ireproșabil, al autorului/traducătorului Tudor Vianu, credem că-n acest text *însăși* (feminin singular) nu se subordonează presupusului regent multiplu, ci se referă – și-n concepția traducătorului se și subodonează! – (la) îndepărtatul(ui) în amonte *tendințA*, textul păcătuind, astfel, doar prin topica... neinspirată:

> *TendințA* ***însĂși*** trebuie să reiasă din *situație* și din *acțiune*, fără să fie scoasă în evidență în mod expres...

Oricum, cerința (**2.**–**2.2.**, *supra*) și cea următoare (**3.**, *infra*) rămân valide. „Excepțiile, precum se știe, întăresc regula".

3. Antepus sau postpus referentului/regentului său, adjectivul de întărire se atașează strâns *grupului nominal monolit* al acestui referent/regent al său, neadmițând ca intermediari decât pe unii dintre „componenții" (adjectivali ai) acestuia.

Exemplu comentat[11]:

> ***însĂși*** *istori**a*** culturii > *istori**a*** ***însĂși*** a culturii > istoria *cultur**ii*** ***însEși*** > istori**a** recentă **a** ***însEși*** *cultur**ii*** naționale > istoria recentă **a** *cultur**ii*** naționale ***însEși*** etc.

3.1. Nu vor întruni cerințele gramaticalității variante ca:

> a) istori**a** ****însEși*** *culturii*, respectiv:
> b) istori**a** ****însEși*** **a** *culturii*,

întrucât în prima (a) *se încalcă o regulă*, cea a formării genitivului – care pretinde ca termenul regent (*istori**a***) sau locțiitorul său (articolul/pronume **a** (=„istoria") să ocupe locul *i-mediat*[12] în fața sa: ori *istori***a** ***culturii,*** ori *istori***a** însăși ***a culturii*** –, iar în următoarea (b) *se încalcă două*: și regula acordului (*istoria* (nominativ) *vs* ***înseși*** (genitiv)), și cea a alăturării fără intermediar: ...**a** ***înseși*** *culturii* – corect; ... ****înseși*** **a** *culturii* – incorect.

Și, evident, nici varianta:

> c) „…istoria *culturii *însĂși*"!

3.2. Într-un text ca:

> „Un astfel de 'plan de măsuri' […] poartă *semnătur**a*** ***însĂși*** a împăratului Franz Josef!" (Promemoria, 2009, nr. 1, p. 61, col. 4),

putem vedea recomandarea (3) și reversul (3.1): relația corectă gramatical: *semnătura însĂși vs* incorectă: (semnătura) **însĂși* ***(a)*** *împăratului…*

Celor ce – punând „accentul" pe *împăratului*, autoritatea supremă căreia s-ar „cădea" să-i revină „întărirea" (**însăși – împăratului* sau *împăratului – *însăși)* – le vom putea răspunde că încalcă această regulă (3), întrucât **a** (=„semnătura") este intermediatorul, care separă, desparte, „rupe" relația. Dar se rupe și acordul: *împă-*

[11] „[...] fenomene precum schimbarea de sens, pierderea unor cuvinte vechi, crearea și împrumutarea de cuvinte noi sînt strâns legate de *istoria culturii însăși*" (Petraş 2006, p. 32/10).

[12] Adică *ne*-mediat, *fără* niciun intermediar; mai pe larg, vezi Hodiş 2013.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

ratului (masculin) – *însăși* (feminin). Numai *schimbarea topicii*, solidară cu *reinstaurarea acordului*, ar putea duce la schimbarea referentului/regentului:

*semnătur**a** însĂși* **a** împăratului > semnătur**a** *împăratului însUși* > (înalt**a**) semnătură **a** *însUși împăratului.*

II. N-o să trecem în revistă „fațetele" respectării tuturor compartimentelor învederate în sinoptic, ci, așa cum afirmam mai sus, lăsăm cititorilor satisfacția contemplării acestora în gramatici.

Mult mai fascinante ne vor apărea „derapajele", abaterile, falsurile, „virusările" – *agramatismele*, în ultimă instanță –, ce considerăm că trebuie combătute, spre a ne menține în linia întâi a „frontului devirusării limbii presei românești de pretutindeni" (cum glăsuiește Mircea Popa, prefațatorul volumului nostru din 2013), respectiv pe linia rubricilor permanente deschise mai recent în unele reviste de cultură[13].

III. Le vom „ataca" într-o ordine *ad-hoc*, preferându-le – dintre sute de derapaje[14] – pe cele mai pilduitoare, mai însemnate, sau semnăturile cele mai cunoscute de prin ziarele și revistele cele mai circulate/citite etc.

1. (Masculinul) **însUmi,*însUți,*îns**u**Uși*...în loc de: (feminin) *însĂmi, însĂți, însĂși* ...

Exemple:

a) „Am vorbit [eu, **Paula Iacob**,] de multe ori cu soția dumnealui, care este convinsă că [soțul său, Marin Ceaușescu] nu era omul care să-și ia zilele […]. *Eu *însUmi*, de câte ori treceam pe lângă acea încăpere în care a fost găsit, trăiam un sentiment de rău" (L. Mihu, în Rolib, 2009, nr. 5834, p. 4, col. 2, par. 3]);

b) „Subiectul investigațiilor sunt *eu *însUmi*, spune autoarea [...]" (Duncan 2014, p. 20, col. 2, par. 1))[15] etc.

Eroarea este foarte răspândită. Ea constă într-o „ascendență" (în ordinea gramaticală) a masculinului asupra femininului, despre care se vorbea în trecut.

c) După o vizită în Japonia, prin anii cincizeci, marele jurist al Clujului (universitar și celebru orator) Aurelian Ionașcu, scrie un jurnal de călătorie, pe care îl încheie cu un proverb japonez în traducere și versificație – se pare – proprii:

„Cerul și pământul sunt flori
Cum sînt zeii și Buddha,

[13] Vezi „Orașul**".** Revistă de cultură urbană, Cluj-Napoca, IV, 2009 și urm.; „Revista română". Revistă a românilor de pretutindeni, Iași, XVI, 2010 și urm; „Familia română". Revistă pentru solidaritatea românilor de pretutindeni, Baia Mare, XIV, 2013, nr. 4 (51) și urm.; „Viața Transilvaniei", Cluj-Napoca, I,; „ASTRA năsăudeană", Năsăud, I,; „Ecologistul BN", Năsăud, I; ș.a.

[14] Cu netăgăduită intenție, gândind la magistralul vers eminescian: „Dintre sute de catarge...".

[15] Deocamdată, până la verificarea originalului poetei, eroarea gramaticală (ca să nu-i spunem „manipulare"!) aparține recenzorului.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

Pe când sufletul acestor flori
Trăiește în ***însUși inima* omului".

1.1. Mai mult ca sigur, în cugetul marelui jurist și orator clujean, *în**sUși*** (masculin singular) își stabilea o anume *conivență* (termen juridic !) cu *om**ului*** (masculin singular). Altfel spus, autorul gândea... „juridic", nu gramatical, gândire pe care am întâlnit-o la mulți alții, chiar fiind oameni de înaltă cultură. Gramatical însă, nu poți să încalci *acordul*, care e lege în limba română: *în**sUși** om**ul**/om**ului** în**sUși** – în**sĂși** inim**a*** (omului), *inim**a** în**sĂși*** (a omului); *în**sEși** inimii* (omului), *inimii în**sEși*** (a omului) etc.

d) Cităm și un mare jurnalist, în persoana doamnei Ada Ștefan:

„Astfel, prin ***în**sUși vocea* premierului, nu a fost anunțată declanșarea unei vânători împotriva politicienilor corupți [...], ci a fost doar prezentat un set de măsuri […]" (Rolib, 2002, nr. 3876, p. 1, col. 2, par. 2).

1.2. Aceeași gândire, de astă-dată… „jurnalistică", deloc gramaticală: *în**sUși*** (masculin singular) se raportează, după intuiția noastră, la *premier**ului***! *Voce**a*** (feminin singular) – ignorată de distinsa jurnalistă – ar trebui să fie însă *referentul* și *regentul* lui ***în**sUși* (> *în**sĂși***), altfel spus, *factorul* atât de plastic definit de *Noul Dicționar Enciclopedic*…: „de care depinde, gramatical, o subordonanță: *element regent*" (vezi NDUR, s.v. *regent, -ți, regentă, -e*). Împăcarea gândirii jurnalistice cu cea gramaticală o pot face, și aici, indiscutabil, *topica* și *acordul*:

*prin *în*sUși voce**a*** premierului > *prin vocea premier**ului** în**sUși*** > *prin voce**a*** (neangajantă **a**) *în**sUși** premierului.*

Pentru că, altfel, alăturat *i-mediat* femininului singular *vocea*, adjectivul nostru de întărire (***în**sUși*) trebuie inexorabil să i se subordoneze prin accord în gen, număr și caz:

prin *în**sĂși** voce**a*** premierului … > (prin) *voce**a** în**sĂși*** (a premierului) …

2. Înregistrăm, acum, derapajul invers:

(femininul singular) ***în**sĂși* ..., în loc de: *în**sUși**, în**sIși**, în**sEși*** …:

Sigur, și-n situația persoanelor I și II problema derapajelor se pune la fel:

*Eu *în**sĂmi** ... /tu *în**sĂți** ...*

afirmă/se adresează câte un membru al Camerei Deputaților colegului său din Senat, ambii parlamentari (bărbați „*de stat*", adică)[16]; deocamdată însă, ne lipsesc exemplele „ilustre" la persoanele I și II.

2.1. La persoana a III-a însă, le avem din belșug.

Referindu-se la unul din celebrele volume *Omagii* aduse dictatorului din perioada tristei noastre „epoci de aur", importanta revistă literară clujeană „Steaua" menționa că „el" (pronume atunci scris cu inițială majusculă, *El*, alături de cel al

[16] Ghilimelele nu-s întâmplătoare.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

Divinităţii !) „[a fost] ridicat la demnitatea supremă nu de vreo patalama trufaşă, ci de **îns*Ă*şi* *Poporul* Său [!!] şi istorie" („Steaua" XXIX, 1978, nr. 6 (373), p. 1).

Reviste şi ziare de prestigiu ale românilor dinăuntrul şi din afara ţării, precum sus-citata „Steaua", „Făclia" din Cluj, „Foaia românească" din Giula (Gyula, Ungaria) etc. abundă în sintagme „derapante" de tipul: „**Î*nsĂşi* *Poetul* Îl omagiază… [pe acelaşi dictator]" (*ibidem*, XXX, 1979, nr. 4 (383)); **Î*nsĂşi* *pionierii îşi* aduc *aportul lor* [aceluiaşi dictator, se-nţelege…]"(vezi „Făclia", XXXIV, 1978, nr. 1979, p. 2, col. 3, par. 4)[17] etc.

„Uneori era mai periculos **îns*Ă*şi* *faptul* de a fi mai pregătit din punct de vedere profesional [decât activistul de partid communist sau securistul]" („Foaia românească", LVII, 2007, nr. 2, p. 3, col. 4, par. 1), declara recent Decanul *de facto*, dar şi *de vârstă* al intelectualităţii româneşti din Ungaria, prof. univ. dr. Gheorghe Petruşan. Exact ca la noi!

2.2. O speţă cu totul specială ne oferă filozoful şi scriitorul Gabriel Liiceanu:

> „[…] *organizare**a*** şi *formulare**a*** ***îns*Ă*şi* **a** propoziţiilor din această cărţulie fac din ea[18] una din marile opere ermetice ale secolului XX […]" (Liiceanu 2007, p. 69).

Specificul speţei constă în faptul că – aşa cum menţionam (*supra*, **I. 2.2.**) – adjectivul *îns*Ă*şi*, care, *logic*, se referă la ambii săi referenţi articulaţi hotărât (*organizare**a**, formulare**a**)* şi, *gramatical*, le este subordonat ambilor – ar trebui să-şi actualizeze forma de plural, solidar cu pronumele semidependent **a**, care, şi el, îi *substituie* pe ambii:

> *Organizarea* şi *formularea* ***îns*E*şi* *ale*** propoziţiilor din această cărţulie ***fac*** [sic] din ea una din *marile opere ale secolului* XX[19].

IV. Putem proba toate componentele derapate, virusate, agramate cu multe mostre, care mai de care mai „celebre", la oricare din coloanele tabloului nostru sinoptic. Dar cele care exprimă *cazul*, *genul* şi *numărul* (pe care, cum am afirmat deja, le considerăm *morfeme*)***: -u-, -i-, -ă-*** şi ***-e-*** (din coloanele 4 şi 5) predomină.

Iar dintre acestea, aceea care dă cele mai multe şi mai mari „dureri de cap" multor „'telectuali", dar şi intelectuali, politicieni, scriitori, gazetari, filozofi, oameni de cultură (până la academicieni!) – spre a nu ne „pierde" preţiosul timp cu neîngrijita, cu aşa-zisa „vorbărie a străzii" – este ignorarea formei de *feminin singular a „cazului oblic" (**genitiv-dativ:*** morfemul ***-e-*** al flexiunii interne (GALR 2005, vol.

[17] Nu trebuie ignorate nici pleonasmele (două la număr într-un singur exemplu!, cele mai banalizate prin frecvenţă, în sintagmele: *a-şi aduce aportul lor"*!

[18] Este vorba de *Tractatus logico-philosophicus* al lui Wittgenstein.

[19] Nu voi rămâne, sper, singurul care se miră cum *unul dintre marii noştri* scriitori şi filozofi diminuează (prin *diminutivizarea „*încărcată" de *sens peiorativ*: ***cărţulie*!**) *una din marile opere ale secolului trecut*: oare, măreţia unei opere scrise e în funcţie de numărul de pagini?! Un mare profesor (etnic francez: H. Jacquier) al Universităţii din Cluj a scăpat „ca prin urechile acului" de la destituire pentru această „ofensă" adusă (pe merit!) cărţuliei lui Stalin, *Marxismul şi problemele lingvisticii*, o broşură/„o teorie" de doi bani, uitată azi de toată lumea.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

I, p. 220): *a mea/mie îns**E**mi* etc.), care, precum se știe, nu este identică cu aceea *a „cazului drept” (**nominativ-acuzativ: -ă-**: eu/mine îns**Ă**mi* etc.). Speță a adjectivului pronominal de întărire, fără identificarea și „devirusarea” (tratarea) căreia nu ne putem despărți de tema abordată, pe care o sintetizăm astfel:

> **îns**Ă**mi* [dar chiar și: **îns**U**mi*], **îns**Ă**ți*, **îns**Ă**și* în loc de: *îns**E**mi*, *îns**E**ți*, *îns**E**și*[20].

Acest specimen de „derapaj” este vechi, dintr-o perioadă în care credem că sistemul era încă în formare, insuficient „forjat”.

1. Numai așa ne-am putea explica fapul că nici cea mai prestigioasă *editio princeps*[21], patronată de mintea critică cea mai clarvăzătoare a vremii (Titu Maiorescu) a celui mai mare poet român (Eminescu 1884) n-a putut ocoli *agramatismul* din versul devenit reper:

> „Și mi-s dragă *mie *îns**U**mi*, pentru că-i sunt dragă lui […]” (Călin (File din poveste; *ibidem*, p. 207).

Neavând posibilitatea să cercetăm manuscrisul eminescian, nu știm dacă marele poet sau marele critic/editor a „brevetat” virusarea acestui vers. Nu știm când – de-a lungul deceniilor – simțul limbii editorilor succesivi ai Poetului a făcut pași spre corectitudine. Cert este însă că marele cercetător (toți – mari!!) și inegalabil editor al Poetului, Perpessicius (lat.: „[cel mai] răbdător, [mai] stăruitor, [mai] perseverant; obișnuit cu suferința” – pseudonimul ibrăileanului D. Panaitescu), a „îndreptat” doar pe jumătate eroarea în ediția sa biliofilă (Eminescu 1965, p. 68):

> „Și mi-s dragă *mie *îns**Ă**mi*, pentru că-i sunt dragă lui […]”.

A fost un modest progres: derapajul *masculin* (**îns*Umi*) s-a „îndreptat” spre firescul *feminin (*îns*Ami)*, dar n-a mai „ajuns” la *cazul oblic* al realei sale valori gramaticale: (mie) *îns**E**mi!*

2. Precum se vede, progresul face pași mici și rari. În acest sens, adăugăm fără alte comentarii câteva mostre, menținându-ne la nivelul înalt al unor autori considerați *importanți*, aspect cu care vom chiar încheia, neîncercându-ne aici și acum tentația explorării exhaustive a temei abordate.

a) Marele om de cultură, **Ovidiu Drimba**, în a sa *Istorie a literaturii universale*, tratat de înalt prestigiu, afirmă că:

> „Această examinare critică *a *îns**Ă**și noțiunii* de ‘om’ o întreprinde Montaigne” (Drimba 1968, p. 248).

[20] Rădăcina acestei speţe se află în comportamentul flexiunii cazuale a subsantivului feminin singular, care – cu puține excepții – își formează *genitiv-dativul singular*, paradoxal, *de la plural*, căruia-i aplică articolul hotărât (**-i**) drept desinență**:** *casă* > *cas-**e*** > *cas-**e-i**, mam**ă*** > *mam-**e*** > *mam-**e-i**, ș**coală*** > *ș**col-i*** > *ș**col-i-i*** etc. Aspect pe care-l găsesc cititorii detaliat tratat în gramatici, motiv suficient pentru a nu-l aborda teoretic aici.

[21] Eminescu 1984; cu o „prezentare” a ediției (de lux) datată (Bucuresti, Decemvrie 1883) și semnată de T. Maiorescu.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

Este evident că *a îns**E**și noțiunii* va fi în conformitate cu cerințele gramaticii românești moderne.

b) Marele filozof al Universității clujene, D. D. Roşca, în încheierea sintezei sale filozofice *Existența tragic*ă (varianta românească a tezei sale de doctorat de Sorbona), conchide propunînd:

„[…] o atitudine eroică în fața existenței, o concepție care, în pofida structurii antagonice *a esenței *îns**Ă**și* a lumii, spune da! vieții" (Roşca 1995, p. 152).

Corect va fi, desigur: (…în pofida structurii antagonice) *a esenței îns**E**și* (a lumii…).

c) Vom putea constata că, și-n afara frontierelor sale firești, limba română duce cu sine povara unor agramatisme, precum adjectivul nostru de întărire. Scriitorul de limbă română Dumitru Ichim (Ontario, Canada) ne-o dovedește într-una din cărțile sale recente:

„Nu-și mai credea nici *sieși *îns**Ă**și* c-ar fi a ei […]" (*apud* „Vatra veche", V, 2013, nr. 5 (53), p. 53, col. 1, par. 1).

Corect: … *sieși îns**e**și* …, evident.

Punem aici punct derapajelor .

3. Dar ce sentiment înălțător de *frumusețe* și de *adevăr* te cuprinde atunci cînd constați că speranța în progres persistă, prinde aripi; speranța, vorba ceea, moare ultima:

– „[…] vârsta *literaturii române îns**E**și*" (scrie Mircea Zaciu în celebrul de-acum DSR, vol. II, p. 431);

– „[…] orizontul neclar *al iubirii îns**E**și"* (notează Gabriel Liiceanu în jurnalul său) (Liiceanu 2007, p. 69);

– „El ne-a făcut […] după modelul *Sfintei Treimi îns**E**și"* (scrie „Creștinul azi", 2010, nr. 1 (120), p. 5, col. 1, par. 2);

– „[…] împărtășirea *grației îns**E**și* […]" (traduce Vasile Sav din *Opera Omnia* a Sf. Augustin) etc. etc.

Căci, așa cum marele nostru I. L. Caragiale – posedând „simțul limbii" la cotele cele mai înalte – ne îmbogățește inima și cugetul: „*Nimic nu e mai frumos ca adevărul și mai adevărat ca frumosul*"[22].

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

„Promemoria" = „Promemoria 1940–1045". Revista românilor persecutați, refugiați, expulzați sau deportați din motive etnice, Cluj-Napoca, I, 2009.

DB = *Dicționar biblic*, vol. II. *L–Z*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995.

[22] „Vatra Noastră Românească", VII, 2008, nr. 2 (18), p. 2/2.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

Drimba 1968 = Ovidiu Drimba, *Istoria literaturii universale*, vol. I, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, l968, p. 248.
DSR = Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicţionarul scriitorilor români*, [vol. II,] M–Q, Editura Albatros, Bucureşti, 2001.
Duncan 2013 = R. Duncan, [Recenzie la] Ana Blandiana, *Fals tratat de manipulare*", Editura Humanitas, 2013, în „Vatra veche", VI, 2014, nr. 4, p. 20.
Eminescu 1884 = *Poesii* de Mihail Eminescu, Editura Librariei Socecu & Comp., Bucuresti, 1884, (307 p.) (ediția Titu Maiorescu).
Eminescu 1968 = [Mihai] Eminescu, *poezii*. Ediție îngrijită de Perpessicius. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc,. Ediția a III-a, Editura pentru literatură, 1965.
GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005; tiraj nou, revizuit, 2008.
Hodiş 2011 = Viorel Hodiş, *Articole și studii*, vol. III, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2011.
Hodiş 2011 = Viorel Hodiş, *Simțul limbii și „pluralizarea"(I), (II) și (III)*, în „Revista română", XVII, 2011, nr. 4 (66) şi urm.
Hodiş 2013 = Viorel Hodiş, *Construcția genitivală în limba română*, în „Familia română", XIV, 2013, nr. 4 (51), p. 143–146.
Liiceanu 2007 = G. Liiceanu, *Ușa interzisă*, Editura Humanitas, București, 2007.
NDULR = *Noul Dicționar Universal al Limbii Române*, Editura „Litera Internațional", București, 2008.
Petraş 2006 = Irina Petraş, *Feminitatea limbii române*, Casa Cărții de Ştiință, Cluj-Napoca, 2006.
Rolib = „România liberă", Bucureşti, I, 1948 şi urm.
Roşca 1995 = D. D. Roşca, *Existența tragică. Încercare de sinteză filozofică*. Ediție definitivă, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.
Vianu 1962 = Tudor Vianu, *Dicționar de maxime comentat*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1962.

(Cluj-Napoca, octombrie 2014)

ÎNSUȘI **'LUI-MÊME'**, ***ÎNSĂȘI*** **'ELLE-MÊME'**…
(*Résumé*)

Les révolutions renversent et mêlent des valeurs et des non-valeurs, cassant des systèmes et des équilibres préexistants, y compris dans le domaine de la langue. C'est ce qui arrive en roumain quand il s'agit du système de l'articulation et de celui pronominal (adjectival) de „renforcement", surtout après les événements révolutionnaires du décembre 1989, en même temps avec la fin de toute forme de censure, quand tout le monde écrit (et s'exprime) en connaissance ou en toute méconnaissance de cause.

Les systèmes sont le résultat du perfectionnement séculaire de la langue par ses parlants cultivés. Mais ceux qui prédominent sont les gens moins cultivés (sinon incultes), imposant leurs bas standards à la langue, particulièrement dans le langage socio-politique et journalistique, devenant de faux „modèles" pour la plupart des parlants.

Le système pronominal/adjectival de „renforcement" en roumain a une structure rigoureuse, formée de la composante *primaire* (I): la base pronominale **îns-/ înş-**, dérivée du pronom latin **ipse**, **-a**, **-um** („însuşi, însăşi; sine"), le jumeau du latin **ipsus**, qui a donné les noms roumains **ins**, **inşi**. A ce **îns-/înş-**, qu'on prend pour **radical/pivot** de la structure, on attache comme composante *secondaire* (II): les morphèmes: **-u-**, **-ă-** (au masculin/féminin singulier), **-i-**, **-e-** (au masculin/féminin pluriel), mais aussi la troisième composante (III): les *clitiques* (les formes courtes/ nonaccentuées des pronoms réfléchis du **datif**): **-mi**, **-ți**, **-și** (au singulier) et **-ne**, **-vă**, **-și** (au pluriel). Nous considérons toutes ces composantes (y inclus le radical/pivot **îns-/înş-**) comme ***des morphèmes*** *de la structure morphologique* de ce pronom (adjectif) de „renforcement".

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)

On distingue dans cette structure les variantes ou les allostructures morphologiques suivantes:
a) m. sg. (tous les cas): **îns – u – mi/-ți/-și**: *îns**u**mi, îns**u**ți, îns**u**și*;
b) m. pl. (tous les cas): **înș – i – ne/-vă/-și:** *înș**i**ne, înș**i**vă, înș**i**și* [23];
c) f. sg. (les cas N/A): **îns – ă – mi/-ți/-și:** *îns**ă**mi, îns**ă**ți, îns**ă**și*;
d) f. sg. (les cas G/D): **îns – e – mi/-ți/-și:** *îns**e**mi, îns**e**ți, îns**e**și*;
e) f. pl. (tous les cas): **îns – e – ne/-vă/-și**: *îns**e**ne, îns**e**vă, îns**e**și*[24].

Le respect *vs* non respect (la contamination) de ce système avec ses allostructures sont exemplifiés par l'auteur par des extraits éloquents des œuvres de certains écrivains importants (poètes), critiques et historiens littéraires, philosophes, juristes, journalistes, etc. Ces exemples occupent une partie consistante de l'ouvrage. On met l'accent sur la „décontamination", sur la correction des „dérapages" fréquents face au système, qui, affirme l'auteur, „se trouve aujourd'hui en danger de dissolution". Fidèle à l'ensemble des valeurs *correction/ vérité* et *beauté*, l'auteur de l'article finit par le célèbre aphorisme de I. L. Caragiale: „*Rien n'est plus beau que la vérité et plus vrai que le beau*".

Cuvinte-cheie: *însuşi, însăşi, sistem pronominal, limba română, contaminare, gramatică.*
Mots-clés: *lui-même, elle-même, système pronominal, langue roumaine, contamination, grammatique*

Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
viorel.hodis@yahoo.com

[23] Le genre neutre roumain – systématique comme on le sait – se rallie au masculin au singulier, respectivement au féminin au pluriel.

[24] L'allostructure **ÎNSELE* („contamination doublante du féminin pluriel IIIe personne: (ele/lor/pe ele) *ÎNSE**ŞI***, pas **ÎNSE**LE!"*) on la considère – contrairement à la *Grammaire* de l'Académie, qui l'accepte (v. *supra*) – comme corrompue, formée par le „clichage" de l'article défini (respectivement du clitique **-le** de l'accusatif): *fete**LE**, şcoli**LE**, morfeme**LE* ****înseLE ...*** *e**LE**/*pe *e**LE*** ****înseLE*** (au lieu de: *fete**le** înse**ŞI** ... el**e**/pe e**le** înse**ŞI***). Sont correctes seulement celles qui entrent dans le **système des clitiques** provenues des pronoms réfléchis (pas personnels!) formes courtes/ non accentuées seulement de **datif**: (mie, îmi) **-mi,** (ție, îți) **-ți,** (sie**și**/loru**și**, î**și**) **-și.** Après ce qu'on sait, des pronoms réfléchis proprement dits on a seulement à la IIIe personne. Aux autres personnes fonctionnent comme *réfléchis* ceux *personnels* (de datif et accusatif) dans des conditions spéciales. „Dans la forme *înseLE* s'observe la présence du pronom personnel non accentué -LE au lieu du réfléchi. Ce remplacement [que nous appelons 'contamination', 'dérapage'] s'explique par l'identité des pronoms personnels et réfléchis à la Ière [personnes! –n.n] et à la I^ième^ (*ne, vă*)" (*Gramatica* Academiei, vol. I, ediția a II-a, București, 1963, p. 154). „La pression du système", qui assure le coefficient *standard* de *grammaticalité*, ne permet pas de déviations, contamination, corruptions. Même si l'usage les crée et les multiplie, celles-ci ne doivent pas être encouragées, mais, par contre, combattues, „décontaminées", assainies.

BDD-V455 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 18.117.216.36 (2024-04-26 20:23:30 UTC)